

Wspomnienie o Marii Wiszniowskiej Memory of Maria Wiszniowska

Agnieszka TAŃCZUK¹
Mirosław PIELOT²

¹Uniwersytet Marii Curie-Skłodowskiej, Instytut Nauk Biologicznych,
Katedra Zoologii i Ochrony Przyrody, ul. Akademicka 19, 20-033 Lublin,
ORCID: 0000-0002-1825-8937, e-mail: atanczuk@gmail.com

²ul. Kręta 23, Szemrowice, 46-380 Dobrodzień; e-mail: empe@vip.onet.pl

Jest 25 lutego 2025 roku, godzina 16:10, pisze do mnie Mirek PIELOT: „Czytałaś? To prawda, że zmarła Maria WISZNIOWSKA?”.

Nie mogłam w to uwierzyć; jeszcze przecież kilka dni wcześniej, oglądałam Jej posta z gąsienicą pazia królowej... (z dnia 15.02.2025). A jednak to prawda... **Maria zmarła 22 lutego 2025 roku...** Gonitwa myśli, przeglądanie zdjęć, rozmowy z ludźmi, którzy znali Ją dużo lepiej niż ja... Smutek, zaduma... Przecież za miesiąc byłaby na swoich ukochanych stawach na katowickim Giszowcu na pierwszych straszakach w sezonie, a może już tam jest...

Kto kochał ważki, znał posty Marii. Była w terenie niemal codziennie, zafascynowana przyrodą, nie tylko ważkami. Na Jej zdjęciach widziałam rzekotki, ptaki, motyle, krajobrazy i owady, które hodowała – zdecydowanie, żyła swoją pasją. Zachwycaty mnie Jej zdjęcia ważek wczesnym rankiem, pokrytych jeszcze rosą, a także kolaże z przeobrażenia – potrafiła pokazać piękno, które dostrzegała każdego dnia. I chociaż większość Jej doniesień pochodziło z niezbyt odległych od Jej domu zbiorników, zawsze było na co popatrzeć, a Jej obserwacje miały ogromną wartość naukową.

W 2017 roku napisała artykuł o ważkach stawu „Górnik” w Katowicach (WISZNIOWSKA 2017). Na tym niewielkim terenie, w latach 2014–2017, Maria zaobserwowała aż 41 gatunków ważek. W następnych latach doszły jeszcze obserwacje kolejnych gatunków (łącznie 47), a całość została opublikowana na stronie internetowej wazki.pl w dziale „Ważki dużych miast”. Jej regularne kontrole wypełniły „białą plamę” w obserwacjach z tego rejonu Śląska. Wśród ciekawych gatunków znalazły się: *Lestes sponsa* (HANSEMANN, 1823), *Lestes dryas* (KIRBY, 1890), *Lestes barbarus* (FABRICIUS, 1798), *Sympecma paedisca* (BRAUER, 1877), *Ischnura pumilio* (CHARPENTIER, 1825), *Coenagrion hastulatum* (CHARPENTIER, 1825), *Epithea bimaculata*

Fot. 2. *Anax ephippiger*, samiec. Fot. M. WISZNIOWSKA (WISZNIOWSKA i BUCZYŃSKI 2018).

(CHARPENTIER, 1825), *Orthetrum albistylum* (SELYS, 1848), *Orthetrum coerulescens* (FABRICIUS, 1798), *Leucorrhinia dubia* (VANDER LINDEN, 1825), *Leucorrhinia pectoralis* (CHARPENTIER, 1825), *Sympetrum danae* (SULZER, 1776), *Sympetrum fonscolombii* (SELYS, 1840), *Sympetrum vulgatum* (LINNAEUS, 1758), *Sympetrum meridionale* (SELYS, 1841). Warto dodać, że wtedy było to dopiero drugie współczesne stanowisko przeniesienia dwuplamej w województwie śląskim.

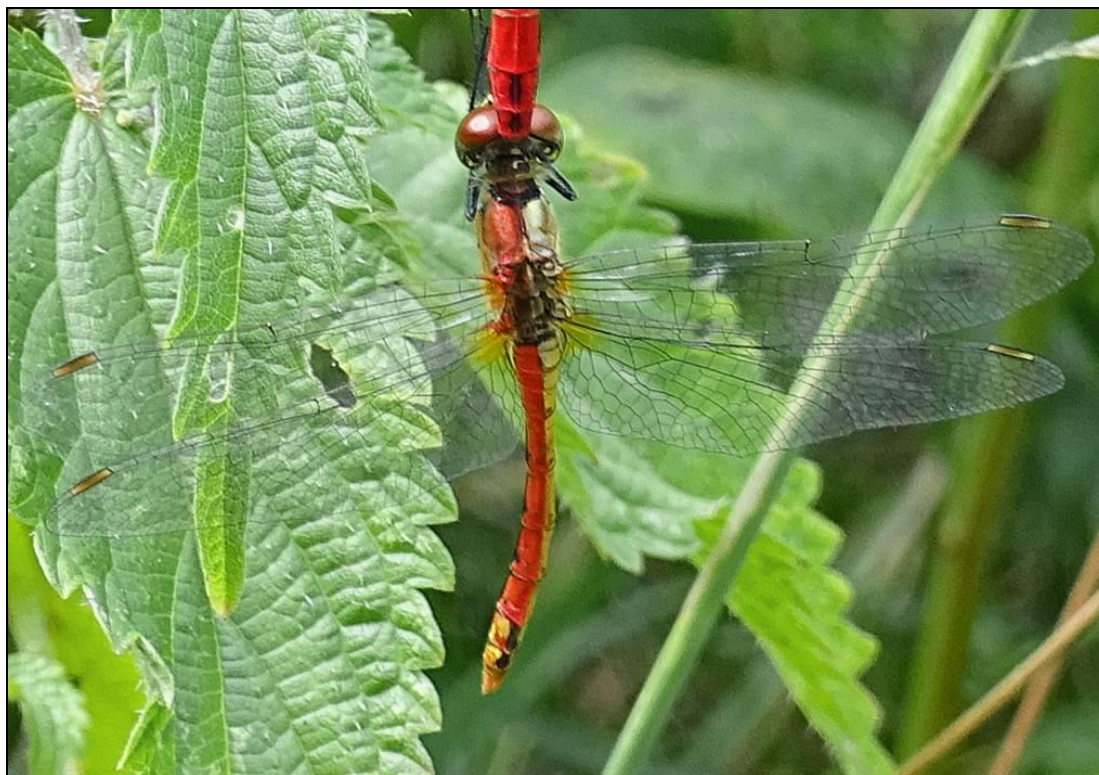

Fot. 3. *Anax ephippiger*, samiec. Fot. M. WISZNIOWSKA.
Źródło: https://wazki.pl/wazki_anax_ephippiger.html.

W 2018 roku, wspólnie z Pawłem BUCZYŃSKIM, Maria napisała artykuł o późnym stwierdzeniu drugiego pokolenia *Anax ephippiger* (BURMEISTER, 1839) z 8 października tego roku (Fot. 2) (WISZNIOWSKA i BUCZYŃSKI 2018). Fantastyczne odkrycie!

W zbiorowym artykule o najwcześniejszych obserwacjach ważek notowanych w kwietniu i maju 2018 r. w Polsce (RYCHŁA i in. 2019), znalazło się całe mnóstwo obserwacji Marii. Jej nazwisko pojawiło się aż przy 18 gatunkach! Gdy w 2019 roku husarz wędrowny „naleciał” na Polskę, nie mogło zabraknąć obserwacji Marii ze stawu „Górnik” z 22 sierpnia – był to teneralny samiec przy wylincie (Fot. 3).

5 sierpnia 2019 roku, Maria pokazała światu (poprzez grupę „Ważki (Odonata) w Polsce” na portalu społecznościowym Facebook) zdjęcie, którego nie da się zapomnieć. Był to tandem szablaków krwistych (*Sympetrum sanguineum*), w którym samiec pochwyił gynandromorfa, czyli osobnika mającego jednocześnie żeńskie, jak i męskie cechy płciowe. Nigdy wcześniej ani nigdy później nie widziałam takiego zdjęcia ważek. To była sensacja i wszyscy cieszyliśmy się sukcesem Marii (Fot. 4).

Fot. 4. Gynandromorf w tandemie szablaków krwistych. Fot. M. WISZNIOWSKA.
Źródło: https://wazki.pl/wazki_sympetrum_sanguineum.html.

Wkład Marii w obserwacje ważek jest ogromny. Kiedy zbierałam dane do artykułu o ostatnich pojawach ważek w Polsce w latach 2013–2020, który opublikowaliśmy z Grzegorzem TOŃCZYKIEM w 2023 roku, pośród 1076 rekordów, Marii autorstwa było aż 324 (TAŃCZUK i TOŃCZYK 2023)! W grupie „Ważki (Odonata) w Polsce”, Grzegorz TOŃCZYK co roku (od 2013 do 2021) ogłaszał konkurs na ostatnie stwierdzenie dorosłej ważki w Polsce. Niekwestionowaną rekordzistką była oczywiście Maria – wygrywała aż 6-krotnie!

Na koniec moich rozważań, jeszcze moja osobista przygoda i spotkanie z Marią. 14 lipca 2018 roku, wybraliśmy się z Mirkiem PIELOTEM do Katowic na ważki. Ja byłam wtedy początkującym „ważkarzem” i nigdy wcześniej nie widziałam żagnicy południowej (*Aeshna affinis*) i pałatki niebieskookiej (*Lestes dryas*). Z Opola na Śląsk wcale nie jest tak daleko, więc długo nie musiałam się zastanawiać nad tą podróżą. Po kilku godzinach, z drobnymi problemami z samochodem, dojechaliśmy na miejsce. Maria pokazała nam swoje piękne mieszkanie, poznaliśmy Jej Męża i zabrała nas nad swój ukochany staw „Górnik”. Mogliśmy słuchać Jej opowieści o ważkach godzinami i tak właśnie było. Maria, kobieta o wielkim sercu, tak bardzo nie chciała nas zawieść, że gdy większość żagnic latała i nie dało się im zrobić żadnego zdjęcia, Maria złapała jedną i przyniosła ją nam na swej dłoni – to była niesamowita chwila, ważka spokojnie odpoczywała, a my, z Mirkiem, nie mogliśmy oderwać od niej oczu (Fot. 6).

Fot. 5. Maria WISZNIOWSKA na stawie „Górnik”. Fot. A. BADURA.

Fot. 6. Maria WISZNIOWSKA trzyma w ręku żagnicę południową. Fot. A. TAŃCZUK.

Maria zawsze będzie dla mnie wzorem do naśladowania jako osoba o pozytywnym usposobieniu i niezwykłej wytrwałości. Przyroda była dla Niej jak powietrze, oddychała nią. Natura motywowała Ją do działania. Nie mogę powiedzieć, że Ją znałam, gdyż widziałyśmy się tylko raz w życiu i rozmawiałyśmy kilkanaście razy, ale nigdy Jej nie zapomnę...

Fot. 7. Maria w terenie. Fot. A. BADURA.

A tak o Marii pisze Mirosław PIELOT:

„Jak grom z jasnego nieba dotarła do mnie informacja o odejściu Marii WISZNIOWSKIEJ... Myśli, wspomnienia z Jej udziałem przebiegają w mej głowie i chciałbym podzielić się nimi, a raczej wspomnieniem przyjaźni z Marią, bo był to dla mnie szczyt! Poznaliśmy się na portalu społecznościowym Facebook w 2014 roku. Ja – „arcy amator” obserwacji owadów wszelkich z nastawieniem nieśmiały jeszcze na ważki i Maria z wiedzą i sukcesami już wtedy w grupie „Ważki (Odonata) w Polsce”. Zaangażowanie Marii w obserwacje było i pewnie pozostanie ewenementem! Dzięki intensywności i dużej częstotliwości obserwacji pojawiły się sukcesy na skalę krajową. Pamiętam wielką radość Marii ze spotkania ze strażką syberyjską (*Sympecma paedisca*) i przenielą dwuplamą (*Epitheca bimaculata*) w 2015 roku nad Jej ukochanym stawem „Górnik” w Katowicach-Giszowcu. Na Górnym Śląsku oba te gatunki ważek to wielkie rzadkości! Pamiętam doskonale wyjazd do Marii w 2018 roku wraz z Agnieszką TAŃCZUK, obecną redaktorką językową Odonatrix i doktorantką na UMCS-ie w Lublinie. U Marii nad „Górnikiem” wszak było bogactwo pałatek niebieskokookich (*Lestes dryas*) i żagnic południowych (*Aeshna affinis*), które na naszej Opolszczyźnie były wielką rzadkością. Przyjęła nas

z sercem na dłoni i oprowadziła po swym bogatym terenie. Bo Maria taka była... Ciepła, serdeczna, dobra, kochająca ludzi i przyrodę. Jeszcze w tym samym 2018 roku, a dokładnie jesienią, kolejny rarytas ważkowy stał się udziałem Marii. Chodzi tym razem o husarza wędrownego (*Anax ephippiger*), którego nie dane mi było nigdy spotkać i tutaj mały kontakt z zaświatami – Mario, jeśli kiedykolwiek spotkam ten gatunek ważki, będzie on dedykowany Tobie! W ostatnich latach mimo choroby i sporych z nią związanych niewygód ani trochę nie zwolniła tempa i częstotliwości obserwacji. Kiedyś w prywatnej rozmowie porównałem Marię do Jean-Henri FABRE’A, francuskiego nauczyciela, który jednak zasłynął w świecie przede wszystkim entomologicznymi badaniami czynionymi już na emeryturze. Rozbawiłem Ją tym porównaniem bardzo. Mam głęboką nadzieję, a właściwie przekonanie, że teraz biega w znakomitej formie nad niebieskimi stawami w poszukiwaniu ważek i ich wylinek. Gdyby tak nie było, niesprawiedliwość byłaby nie do zniesienia! Mario, na zawsze w naszej pamięci pozostaniesz...”

Fot. 8. Maria WISZNIOWSKA – jedno z ostatnich zdjęć wykonane dnia 06.11.2024 r. Fot. A. BADURA.

Podziękowania

Serdecznie dziękuję Annie BADURZE za udostępnienie zdjęć z ich wspólnych wypraw, a także Pawłowi BUCZYŃSKIEMU za podanie pomysłu do napisania wspomnień o Marii WISZNIOWSKIEJ.

Piśmiennictwo

- MICHALCZUK W., BUCZYŃSKI P., BUCZYŃSKA E., CZECHOWSKI P., CYMBAŁA R., DŁUGOSZ I., DOMAGAŁA M., DUMAŃSKI J., GAŁAN M., GÓRAJSKI L., GRABEK M., GUMUŁKA P., GWÓZDŹ R., KOLAGO G., KOWALCZYK M., KRÓL J., LEWANDOWSKA E., LEWANDOWSKI K., ŁAGOSZ P., MIKOŁAJCZUK P., NOWICKA K., OSTROWSKI K., PAWLAK S., PIETRASIK G., RATAJCZAK J., RAUNER-BUŁCZYŃSKA E., SENN P., SIECZAK K., ŚWITAŁA D., ŚWITAŁA M., TAŃCZUK A., WISZNIOWSKA M., WOLNY M.S., ZABŁOCKI P. 2020. Bezprecedensowa inwazja husarza wędrownego *Anax ephippiger* (BURMEISTER, 1839) (Odonata: Aeshnidae) na Polskę w roku 2019. Odonatrix 16 (10): 1–24.
- RYCHŁA A., BUCZYŃSKI P., CZECHOWSKI P., DUMAŃSKI J., KUSAL K., LEWANDOWSKA E., LEWANDOWSKI K., MICHALCZUK W., NIEWOLIK J., ORSKA M., OSTROWSKI K., PIELOT M., RAUNER-BUŁCZYŃSKA E., ŚWITAŁA D., ŚWITAŁA M., TAŃCZUK A., TARKOWSKI A., TOŃCZYK G., WAKULSKI R., WASYLKÓW E., WERENIEWICZ K., WISZNIOWSKA M. 2019. Najwcześniejsze obserwacje ważek (Odonata) notowane w kwietniu i maju 2018 r. w Polsce. Odonatrix 15 (4): 1–10.
- TAŃCZUK A., TOŃCZYK G., 2023. Collecting Data of Late Recordings of Dragonflies in Poland in the Period of 2013–2020, as an Example of the Citizen Science. *Studia Ecologiae et Bioethicae* 21 (1): 89–101. <https://doi.org/10.21697/seb.2023.02>.
- WISZNIOWSKA M. 2017. Wążki (Odonata) obserwowane nad Stawem „Górnik” w Katowicach (Polska, Górny Śląsk). Odonatrix 13 (5): 1–5.
- WISZNIOWSKA M., BUCZYŃSKI P. 2018. Późne stwierdzenie *Anax ephippiger* (BURMEISTER, 1839) (Odonata: Aeshnidae) w Polsce południowej. Odonatrix 14 (14): 1–4.